

Innhold:

Søppelprosjekt i søpla

Prestisjenederlag for Danmarks miljøvernminister Svend Auken: Et storslått forsøk med innsamling og sortering av avfall i Århus ble et millionsluk uten resultater, og er nå kjørt på dynga. Også et avfallsfyrt biogass-anlegg på Nord-Sjælland sliter med store underskudd. I Norge sorterer vi mer av søpla enn før — men likevel vokser avfallsberget.

• side 7

«Miljøstrategi» med maks bil- trafikk

Klart for en ny utgave av Norsk Veg- og Vegtrafikkplan: Denne gangen presenterer vegmyndighetene fire alternative strategier. En legger vekt på bilens framkommelighet, en på trafikk-sikkerhet, en på distriktpolitikk - og en på miljø. Det såkalte miljøalternativet bygger imidlertid på samme prognoser om vekst i trafikken som de andre tre.

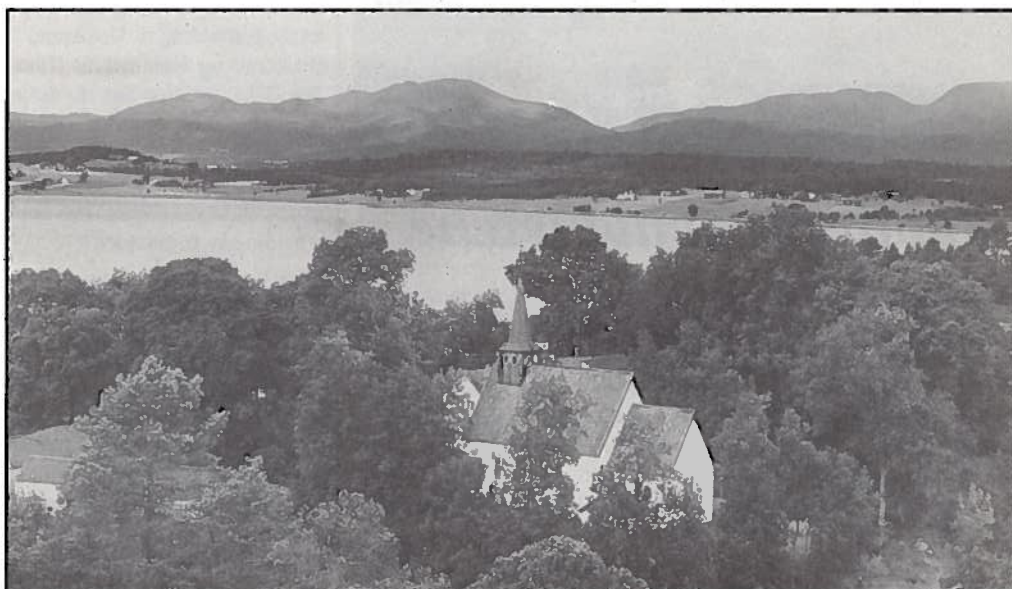
• side 8

— EUs genmer- king for dårlig

EU vil merke genmodifiserte råvarer, men ikke ferdige produkter som kan inneholde slike råvarer. For dårlig, mener blant andre Greenpeace.

• side 9

Kirken inn i gass- kraftkampen

Veøy kirke i Romsdal tilhører mørebiskop Odd Bondeviks hjemmebane. Bondevik fører an når Kirken nå melder seg på i kampen mot gasskraftverk. (Arkivfoto: Birkeland.)

Nå melder Kirken seg på i kampen mot bygging av gasskraftverk. Mørebiskop Odd Bondevik fører an, og Kirkerådet følger etter.

I fjor gikk Kirkemøtet inn for stabilisering av CO₂-utslippene i Norge. Saksordfører var Odd Bondevik. Nå mener både han og Kirkerådet at tiden er inne for å konkretisere arbeidet. Målet er å stoppe byggingen av gasskraftverk.

• side 3

Dyr klima-avtale

En forpliktende, global klima-avtale kan bli dyr for Norge. Oljeprisen vil falle så mye at tapte oljeinntekter vil bli et større problem for statskassa enn klimatil-tak innenlands, mener forsker Lars Mathiesen ved Stiftelsen for samfunns- og næringslivs-forskning. Mathiesen mener

også at det kan være bedre samfunnsøkonomi i å kutte Norges egne CO₂-utslipp, enn i å betale for tiltak i utlandet.

• side 5

Handler med svovel

Norge kan i år innføre et system for kjøp og salg av utslippskvoter for svovel. Bedrifter med utslippstillatelse kan få gratis kvoter av SFT, og rett til å selge kvotene til markedspris.

• side 7

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør (konst.):

Jens Petter Toldnæs.

Redaksjon: Siri Lehne Nilsen, Andreas Tjernshaugen, Frode Rønning.

Adresse: Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo.
Tlf: 22 71 55 20.
Faks: 22 71 56 40.
Direkte: 22 04 46 + 39 (Nilsen), 40 (Tjernshaugen), 41 (Toldnæs), 42 (Rønning).
E-post: redn@sn.no

Neste utgave: 25.4.1997.

Abonnement: 199/år (privatpersoner), 500/år (bedrifter)

Annonser: Tlf: 22 71 92 20.
Faks: 22 71 92 38.

Trykking: Gan Grafisk. Trykket på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund: Samme postadresse som N&M Bulletin. Web: <http://www.grida.no/ngo/naturvern>
E-post: naturvern@sn.no

norsk fagpresse®

Mobiliser menighetene

Norske biskoper har vært godt skjult i miljødebatten. Litt overraskende med tanke på at det er Guds skaperverk som utsettes for fare.

Nå har en av dem, Odd Bondevik i Møre bispedømme røpet et sterkt miljøengasjement i forbindelse med bygging av gasskraftverk. Dette betyr ikke at miljøbevegelsen har fått kirken som alliansepartner, men det er en god begynnelse.

Det er også verdt å merke seg at krangelen rundt byggingen av gasskraftverk ikke er en «vanlig» miljødebatt på linje med utbyggingen av et vassdrag, fredning av en dyreart eller lignende. Saken handler i sterkere grad enn tidligere om jordas framtid ved at den er uløselig knyttet til klimaforhandlingene og Norges utslipp av drivhusgasser.

I Babylon oppstod det, i følge Bibelen, total forvirring som følge av menneskenes noe ambisiøse plan om å bygge et tårn helt inn i himmelen. Gud likte dette dårlig og forvirret menneskene med å gi dem forskjellig språk slik at det bare ble tull med byggetegninger osv. I dag er problemet snudd på hodet. Ord som «CO2», «klimaboble», «byrdefordeling» osv. gjør terminologien komplett uforståelig for mange som i utgangspunktet kunne ønsket å engasjere seg sterkere i klimadebatten.

Som om ikke dette var nok er samtlige aktører like hjertens enige om målet, som de er uenige om hvordan det skal nåes og hvem som skal betale.

I disse uvante og forvirrende omgivelser kan Kirken spille en viktig rolle -- den har babelske erfaringer, og har lange tradisjoner i å gjøre høytravende emner tilgjengelige for oss vanlige mennesker. Som institusjon er kirken avhengig av saker som folk bryr seg om. 100 000 underskrifter mot gasskraftverk sier mye om den saken.

Bondevik har talt usedvanlig klart og forståelig for økt engasjement mot gasskraftverk. Mer vagt blir det Hans Morten Haugen i Kirkerådet sier. Haugen mener det ikke er aktuelt å mobilisere menighetene rundt omkring, bare lokalt på Kårstø. Klimadebatten dreier seg ikke om lokale forhold på Kårstø. Til syvende og sist handler det om at vi alle risikerer å ende opp på et varmere sted. Det kan da ikke bare være mørebispen og menigheten på Kårstø som er i mot det?

Smink bygda

Mindre hærverk og transport. Mer penger og turister. Det lønner seg å satse på utseendet i bygde-Norge.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

En ny rapport oppsummerer resultatene av en statlig satsing på tettstedsutvikling i Hokksund i Buskerud og Hommelvik i Sør-Trøndelag. Målet var å få et «gjennomført» sentrum og tiltakene gikk ut på opprustning og forskjønnning av sentrumsgatene, gang- og sykkelveier og opparbeiding av friområder.

Småstedene liv laga

I rapporten pekes det på at den statlige satsingen utløste private midler og initiativ. Handelsstanden bidro og profiterte også på dette. Omsetningen i butikene i både Hommelvik og Hokksund økte etter satsingen. Dette kan tyde på at småplassene har tatt opp kampen om kundene med omkringliggende kjøpesentra. I så fall gir det en heldig miljøeffekt med mindre persontransport. I rapporten antydes det at sentrumsutviklingen og forskjønnelsen er årsaken til nedgangen i hærverket i Hokksund. Videre opplever folk i Hommelvik for første gang at turister stopper i bygda og tar bilder. Prosjektene ble gjennomført av Miljøverndepartementet i samarbeid med Samferdselsdepartementet i perioden 1991 til -96. Tilsammen 50 millioner kroner ble anvendt i Hokksund og 14 millioner i Hommelvik.

Langsiktig tenkning

Ragnhild Haug i Miljøverndepartementet sier hun er glad for resultatene av rapporten.

— Jeg håper dette er beviset på at vi har snudd en negativ trend for disse små tettstedene. Mitt håp er at erfaringene fra Hokksund og Hommelvik kan føre til mer langsiktig planlegging andre plasser.

— Blir det ikke dyrt om alle små tettsteder i Norge skal få 50 mill kroner til tettstedsutvikling?

— For plassene i dette prosjektet ble det brukt en del penger på kort tid. Mange byer og småsteder i utlandet har drevet med bevisst sentrumsutvikling i 30-40 år. Med dette tidsperspektivet trenger det ikke bli så dyrt, jeg tror heller man tjener på det, sier Ragnhild Haug.

Tilsvare 600 meter tunnel

Rapporten sammenligner kostnadene ved sentrumsutviklinga i Hokksund og Hommelvik med kostnadene ved bygging av nye tunneller og veier. Summen som ble brukt i Hokksund (50 millioner) kunne gitt 600 m tunnel. Midlene som ble anvendt i Hommelvik (14 mill) var halvparten av det et planfritt kryss koster.

Pedersen slutter

Ole P. Pedersen slutter i Natur & Miljø Bulletins redaksjon. Han blir redaktør i magasinet Manchester United. Pedersen har arbeidet i bulletinen siden 1993.

Kirken mot gasskraft

— Det er svært naturlig at kirken deltar i arbeidet mot gasskraftverk i samarbeid med Klimaalliansen, sier biskop Odd Bondevik i Møre bispedømme. Møre-bispen har sympati med lenkegjenger.

N&M Bulletin
PER LUND

Bondevik mener Norge nå må stabilisere norske utslipp og at myndighetene ikke kan vente på andre land.

— Myndighetene har en lun-

ken holdning. Regjeringen er ambivalent, og taler med to tung-er alt etter hvilken minister som uttaler seg, sier en engasjert biskop.

Bondevik vil skjære gjennom utenomsnakket og ønsker et sterkere kirkelig engasjement, gjerne

i samarbeid med Klimaalliansen.

— Vil vi se biskopen i lenkegjeng?

— Jeg har holdt litt igjen når det gjelder akkurat det, men jeg har stor sympati for slike aksjonsformer når saken krever det, humrer biskopen.

Han møter Natur & Ungdom og Bondelaget med flere til månedlige møter for å diskutere miljøutfordringene. Selv vektlegger han at det også gjelder å ta et personlig ansvar både for engasjement overfor myndighetene, men også egen miljøvennlighet, og på bispekontoret er kildesorteringen avansert.

Biskop Bondevik var saksordfører på Kirkemøtet i november for programmet om «forbruk og rettferd» som kritiserer myndighetenes miljøpolitikk. Klimapolitikken har fått et eget punkt i programmet, som riktig-

nok ikke nevner gasskraft eksplisitt. Men nå mener biskopen tiden er inne for en strategisk vurdering i forhold til klimamøtet i Kyoto, Japan i november og kampen mot norske gasskraftverk.

— Hvordan vi bør organisere vårt arbeid, enten det blir opprop, brev eller annet er for tidlig å si. Dette må vurderes nøye, og det ligger ikke opp til meg, sier biskopen. Han understreker at initiativet må komme fra Mellomkirkelig råd eller den internasjonale komiteen i Kirkerådet.

Bondevik peker på at kirken ikke kan engasjere seg i alle politiske spørsmål av denne karakteren, men mener arbeidet for å redusere CO2-utslippene er verdt å blinke ut.

— Vi må øve påtrykk i visse saker, og klimaspørsmålet er meget sentralt, sier Bondevik. ■

Utspill kommer

— Det er betydelig skepsis mot gasskraft, og Norges Kristne råd vil komme med et utspill om klimapolitikk i forkant av møtet i Kyoto, bekrefter internasjonal konsulent Hans Morten Haugen i Kirkerådet.

Han viser til kirkemøtets vedtak om å begrense CO2-utslippene og understreker at tiden er inne for å konkretisere arbeidet.

Norge legger opp til en politikk som gjør det umulig å nå målet om 15 prosents reduksjon i år 2010. To eller tre gasskraftverk vil åpenbart undergrave målene som det legges opp til i Kyoto, sier Haugen.

Nå starter diskusjonen om

hvordan motstanden skal organiseres. — Det er naturlig å samarbeide i en klimaaksjon som f. eks. Klimaalliansen. Vi håper at lokale menigheter, som på Kårstø, vil engasjere seg, men det blir neppe aktuelt med en mobilisering av menighetene, opplyser Haugen. Hvordan det skal informeres er også uavklart, det samme er formen på det sentrale initiativet.

Sigrun Møgedal i Mellomkirkelig råd regner også med at det vil komme et utspill om gasskraftverk i forkant av møtet i Kyoto, men viser til den internasjonale komiteen Haugen leder. ■

— Norge svikter

Dette sa Kirkemøtet om klimapolitikken: «Norge har gjennom sin oljeutvinning, samferdselspolitikk og reduksjon i forskning på alternative energikilder, sviktet sitt globale ansvar. Norske myndigheter må

arbeide aktivt for å nå målet om en stabilisering av norske utslipp av drivhusgasser på et 1989-nivå innen år 2 000, slik myndighetene har forpliktet seg på. Vi kan ikke vente på de andre statene.» ■

Svensk kirke aktiv i CO2-kampen

25 svenske miljøorganisasjoner, anført av Det kristne råd, har gått sammen om et opprop for reduserte CO2-utslipp.

N&M Bulletin
PER LUND

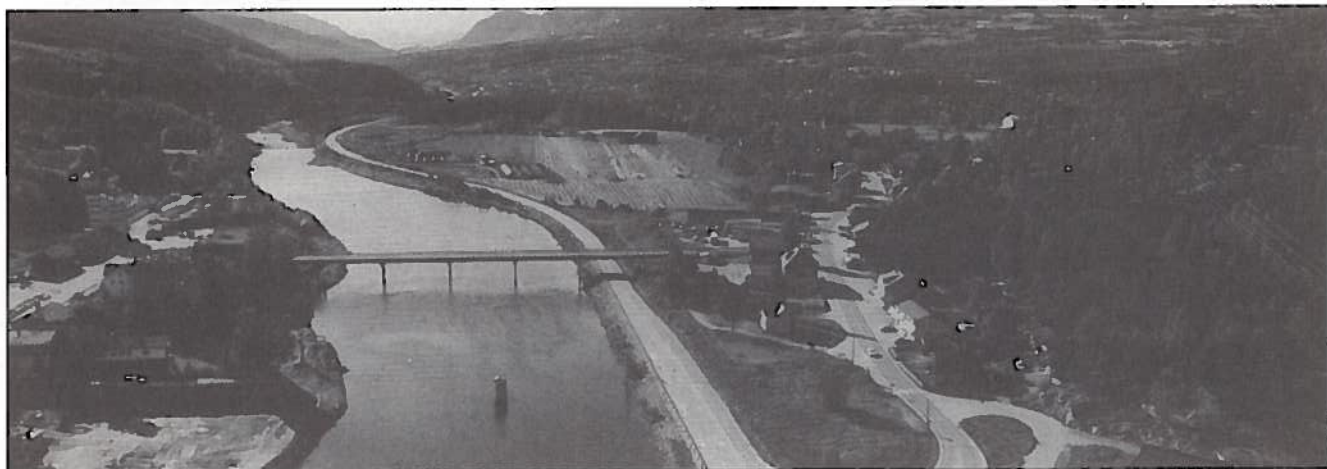
«Sverige må ikke spille rollen som bremskloss i EU, og i stedet føre en politikk som fører til sterk reduksjon av CO2-utslipp både i Sverige og i utlandet.» Det skriver organisasjonene i oppropet som er sendt miljøvernminister Anna Lindh.

— Det er den svenske regjeringens krav om å få øke CO2-utslippene med fem prosent i den avsluttende EU-runden som utløste oppropet, sier miljøansvarlig Karin Lexen i Det kristne råd. Blant underskrifterne er Natur-

skyddsforeningen, Greenpeace, Afrikagruppene, men innslaget av religiøse organisasjoner er oppsiktsvekkende. Svenska Misjonsforbundet, Luther-hjälpen og Svenska Missionsförbundets ungdom er overbevist om at verden ikke blir bedre med økte utslipp av CO2-gasser mot himmelen.

— Det store innslaget av religiøse organisasjoner skyldes at taperne er de fattige i u-landene. Kirkenes Verdensråd har brukte mye krefter på klimapolitikk siden Rio-konferansen, sier Lexen. ■

OGSÅ KRAFTUTBYGGERE ER NATURVENNER

Vi gjør mye for å lege sår:
landskapspleie, arondering, tilsåing av tipper,
terskler, utsetting av settefisk m.m.

FHR

Foreningen til Hallingvassdragets regulering
Boks 2481 Solli, 0202 Oslo 2
Tlf. 22 43 50 50

Klima-avtale senker oljeinntektene

En internasjonal klima-avtale kan redusere Norges oljeinntekter dramatisk. Fallet i oljepris blir langt dyrere enn de forpliktelsene avtalen legger på Norge, sier økonom Lars Mathiesen.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

En avtale som regulerer industri-landenes utslipp av drivhusgasser skal etter planen undertegnes i Kyoto i desember i år. I Norge har mange bekymret seg for at det kan bli dyrt å gjennomføre krav om reduserte CO₂-utslipp.

Dramatisk

Disse utgiftene blir små i forhold

til inntektene Norge vil tape på grunn av redusert oljepris, mener Lars Mathiesen ved Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) i Bergen. Hvis industrilandene skal bruke mindre fossile brenslers vil etterspørselen etter olje synke. Dermed synker også prisen.

— Oljen utgjør en så stor del av vår økonomi at det er her virkningen av en klima-avtale blir dramatisk. Mine beregninger tyder på at virkningen av et prisfall

vil overdøve det vi måtte pådra oss av egne forpliktelser, sier Mathiesen.

Usikkert

Fagfolk N&M Bulletin har snakket med bekrefter at internasjonale klimatiltak kan redusere verdien av Norges oljeformue betraktelig. Alle understreker imidlertid usikkerheten ved slike beregninger.

— En internasjonal klima-avtale kan føre til kraftig fall i oljeprisen. Dersom OPEC-landene forsøker å ta igjen inntektene de taper på høye CO₂-avgifter ved å selge mer olje, blir konsekvensene alvorlige både for klimaet og for norsk økonomi, sier Knut Alfsen, direktør for klimaforskningsinstituttet CICERO. OPEC-landenes reaksjoner vil igjen avhenge av hvor mye olje Norge og andre oljestater utenfor

OPEC sender ut på markedet.

Milliarder

Beregninger fra Statistisk sentralbyrå antyder at en internasjonal CO₂-avgift kan redusere verdien av petroleumsformuen til land som Norge med omkring 8 prosent. Dette tilsvarer for Norges del 80 milliarder kroner. I en offentlig utredning om «grønne skatter» (NOU 1996:9) nevnes muligheten for et fall i den norske oljeformuens verdi på 75 til 150 milliarder kroner.

Lars Mathiesen ved SNF har forutsatt at klima-avtalen gir et prisfall på hele 25 prosent for råolje, og ti prosent for naturgass.

— Dette er antakelser vi har gjort, og må ikke oppfattes som spådommer, understreker Mathiesen. ■

Mest lønnsomt å kutte hjemme?

Det kan være bedre samfunnsøkonomi å kutte Norges egne CO₂-utslipp enn å betale for tiltak i utlandet, viser en fersk analyse.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

I de internasjonale klimaforhandlingene kjemper Norge for «fleksible» løsninger. Norske myndigheter vil ha mulighet til å betale for tiltak i land hvor det er billigere å redusere utslippene, istedenfor å gjennomføre dyre CO₂-kutt her hjemme.

Nå stiller økonomer spørsmål om det virkelig er lønnsomt å flytte klima-innsatsen til utlandet. I en studie utført av Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) på oppdrag fra Prosessindustriens Landsforening (PIL) og LO, er en av konklusjonene at klimatiltak innenlands kan være lønns-

somme for det norske samfunnet som helhet.

Grønn skatt

Økonomiske analyser har tidligere vist at en såkalt «grønn skattereform» hvor inntektene fra en utvidet CO₂-avgift brukes til å redusere arbeidsgiveravgiften, gir økt sysselsetting og velferd i Norge. Det er det samme resonnet som ligger inne i den nye analysen, forteller økonom Lars Mathiesen ved SNF:

— En grønn skattereform kan redusere de norske CO₂-utslippene, samtidig som vi får økt konsum og fritid for norske forbrukere. Det er to grunner til dette: For det første gir den reduserte arbeidsgiveravgiften et mer ef-

fektivt skattesystem. For det andre følger det flere miljøfordeler med klimatiltakene: Biltrafikken synker, og utslippene av nitrogensider (NO_x) og svoveldioksid (SO₂) går ned. Dette gir positive konsekvenser blant annet for helse og nærmiljø.

Handel med kvoter

Disse fordelene taper Norge ved å betale for klimatiltak i andre land, eller ved å kjøpe CO₂-kvoter. Forskerne ved SNF har analysert to scenarier for internasjonal klimasamarbeid: Et hvor hvert OECD-land skal kutte sine egne utslipp med 10 prosent fra 1990-nivå til 2010, et annet som med samme utgangspunkt åpner for at OECD-landene kan kjøpe og selge utslippskvoter, slik at tiltakene gjennomføres der de er billigst.

— Hvis det åpnes for kvotehandel vil Norge sannsynligvis ønske å kjøpe kvoter av andre land etter at vi har gjennomført

de billigste tiltakene her hjemme. Da taper vi samtidig de mulige gevinstene ved klimatiltak, påpeker Mathiesen.

— Det vil naturligvis være noen som taper på en omlegging av økonomien, og som derfor vil ha klar interesse av et alternativ med kvotehandel. Det gjelder sektorer som slipper ut svært mye CO₂, slik som oljeraffinerier, ferrolegerings- og sementindustrien. Det blir til syvende og sist en politisk avveining om man legger vekt på hensynet til disse sektorene, eller på mulighetene for økt sysselsetting og velferd i resten av samfunnet, sier Mathiesen. ■

Miljøtrykkeriet i Oslo
gan grafisk as

Tlf.: 22 27 71 70 • Faks: 22 26 52 05
Tvetenveien 156

Toget betyr bedre miljø

Energiforsynings Fellesorganisasjon

ivaretar fellesinteressene til kraftselskapene og energiverkene i Norge. De 250 medlemsbedriftene – med nærmere 20 000 ansatte – har investert 200 milliarder kroner i anlegg for å produsere og fordele elektrisk kraft.

Telefon: 67 11 91 00
Telefaks: 67 11 91 10
Internett: <http://www.enfo.no>

BEHANDLING AV VANN, SLAM OG AVFALL

- Biologiske renseanlegg for kommuner og industri.
- Rensing av drikkevann med nedstrømsfiltre og membranfiltre.
- Gjenvinning av prosessvann i industrien.
- Behandling av slam og våtorganisert avfall ved hygienisering, stabilisering, avvanning og tørking.

SQUEEZE
box

- ★ Ny teknologi for avvanning av slam
- ★ Høyt tørrstoffinnhold
- ★ Ingen støy
- ★ Lite plass
- ★ Rimelig investering og drift

Bioscan Norge AS

Adr. Boks 145, 1324 LYSAKER, Tlf. 67 12 49 10
Adr. Boks 228, Aker Base, 4056 TANANGER, Tlf. 51 85 32 50

BIOSCAN
Norge A.S.

Kjøp og salg av norsk svovel

Norge kan i år innføre et system for kjøp og salg av utslippskvoter for svovel.

N&M Bulletin
OLE P. PEDERSEN

Etter dansk og amerikansk mønster blir det antakelig mulig for norske bedrifter å kjøpe utslippskvoter av hverandre i løpet av 1997. Hvis systemet blir til skal norske bedrifter med utslipps-tillatelse få tildelt en gratis kvote av myndighetene, for så å administrere sine kvoter seg imellom.

Norge har forpliktet seg til å redusere svovelutslippene med rundt 80 prosent fra 1980 til år 2000. Denne reduksjonen er på det nærmeste oppnådd. Det nye kvotesystemet skal holde seg innenfor utslippsrammen Norge har fått tildelt i den internasjonale svovelavtalen.

SFT har kommet langt

Statens forurensningstilsyn (SFT) har til nå i år bedt bedriftene om å komme med sine ønsker for en slik gratis kvote, som siden kan selges til andre bedrifter etter markedspris.

Underdirektør i Miljøvern-departementet, Tore Killingland, sier imidlertid at det ikke er tatt noen avgjørelse om hvordan norske svovelutslipp i praksis skal bestyres i årene framover.

— Det er også andre måter å ordne dette på. For eksempel har svovelavgiften fungert.

— Men SFT har utvekslet brev med bedriftene, hvor tilsynet ber dem komme med innspill til hvordan gratiskvotene skal fordeles. Da er man jo kom-

met ganske langt?

— Det viser at vi tar forslaget seriøst. Det er ikke tatt noen avgjørelse om vi går for dette eller ei.

Killingland bekrefter at en avgjørelse vil bli tatt i 1997.

— Vi er bundet av fristen i svovelprotokollen, og det er på tide å finne ut hvordan vi blir kvitt de siste 34 000 tonnene som skal til for å oppfylle avtalen.

Svovel som prøveklut

— Erfaringer fra USA viser at kvotesystemet var mye billigere å gjennomføre enn man trodde da ordningen startet. Handel med kvoter var en maksimal måte å redusere utslippene på, både bedriftsøkonomisk og samfunns-økonomisk.

— Kan ikke et slikt system gjøre det vanskelig å seinere redusere totalkvoten?

— Det er en krystallklar forutsetning at et kvotesystem skal

inkludere kommende, skjerpede forpliktelser for Norge.

CO2-kvoter blir neste skritt?

Killingland legger til at noe av det spennende med kvotesystemet, er at dette er langt framme i internasjonale forhandlinger. Dermed kan Norge høste viktige erfaringer om slike ordninger ved å ha et norsk svovelmarked.

— Så dette er også en måte å teste ut hvordan Norge ved en seinere anledning kan kjøpe og selge kvoter for utslipp av klimagassen CO2?

— Det er et av temaene hvor kvoter blir diskutert internasjonalt, er Killinglands kommentar.

Søppelprosjekt på skraphaugen

I Danmark er det største og dyreste miljøprosjektet med Innsamlet husholdningsavfall kjørt på søppeldynga i vår. Prisen ble for høy.

N&M Bulletin
PER LUND

I tre år var 17 500 husstander i Århus involvert i prosjektet, som er historiens største avfalls-innsamling i Danmark. Søppelet ble sortert og skulle gjenvinnes, men det kostet mer enn det smakte. Ifølge offisielle tall er regningen 65 millioner kroner, men uoffisielt lyder prisen på 100 millioner kroner, skriver Weekendavisen.

Prisen er ikke bare drøy i hard valuta, det er et prestisjenederlag for miljøvernminister Svend Auken. Det var Auken som utpekte ledelsen i styret for «Sys-

tem 2000», et prosjekt man håpet skulle danne skole for hele landet.

30 millioner kroner er brukt, og egne biler med et tokammer-system ble kjøpt. Det ene kammeret skulle fylles med matrester til gjenvinning, mens det andre skulle brukes til plast og metall som skulle brennes.

Men bilene har stort sett stått parkert, enten som følge av tekniske problemer, streik eller juridisk krangel mellom leverandør og bruker.

Gjenvinningsplan opp i røyk

Danskenes ambisjoner om å

gjenvinne husholdningsavfall ble formulert i «Handlingsplanen for affald og genanvendelse 1992-1997», som ble vedtatt i Folketinget i 1992. Målet var å innføre en landsomfattende todelte innsamling der et organisk matavfall og restavfallet skulle deles. Dette skulle skje innen 1. januar 1996.

Men etter vedtaket kom en lengre debatt om en skulle ha komposterings- eller biogassanlegg. Etter hard drakamp ble det biogass, en løsning som utvinner energi. Energiinnholdet i ett tonn organisk husholdningsavfall svarer til 100 liter olje. Men erfaringene så langt har ikke vært helt gode. Biogassanlegget på Nord-Sjælland ble åpnet i 1991, kostet 60 millioner kroner og har gått med voldsomt underskudd. De to andre anleggene har en kapasitet til å ta fire ganger så mye avfall som i dag.

Mer gjenvinning, mer søppel

I Norge øker både det totale husholdningsavfallet, andelen som blir gjenvunnet og antall kilo som går usortert på stadi- store fyllinger.

I Norge har avfallet til gjenvinning pr. innbygger økt fra 0,4 kilo i uka i 1992 til 1 kilo i 1995. Men selv om dobbelt så mye gjenvinnes i -95 sammenliknet med i -92, så ender også flere kilo usortert på fyllinga. I 1995 ble 18 prosent gjenvunnet til materialer mens det tilsvarende tallet for 1992 var 9 prosent, opplyser førstekonsulent Anders Falnes i Statistisk sentralbyrå.

Miljøalternativ med fullt kjø

Veimyndighetene har utredet en såkalt miljøstrategi i arbeidet med Norsk veg- og vegtrafikkplan. Men biltrafikken skal fortsette å vokse.

N&M Bulletin
ANDREAS TJERNSHAUGEN

Det er ventet at regjeringen legger fram Norsk Veg- og Vegtrafikkplan (NVVP) sammen med Norsk Jernbaneplan fredag 18. april. I forarbeidet til veiplanen har Statens Vegvesen utredet fire alternative strategier for veiinvesteringene: En strategi som gjør det lettest mulig for bilene å komme fram, en annen som legger vekt på bedre trafiksikkerhet, en tredje hvor distriktspolitiske hensyn er overordnet - og dessuten en «miljøstrategi».

Drivhuseffekten ikke nevnt

Miljøstrategien skal legge vekt på å redusere støy og luftforurensning fra trafikken der hvor det bor folk, i følge retningslinjene fra Vegdirektoratet. Dessuten gjelder det å unngå veiprosjekter som ødelegger spesielt verdifull natur eller tar seg dårlig ut i landskapet. Utslippene av CO₂-gass som forsterker drivhuseffekten er derimot ikke nevnt, selv om den økte trafikken på bedre veier vil gi større utslipp av klimagassen.

Sigurd Løtveit i Vegdirektoratet forteller at med de retnings-

linjene de har gitt for planarbeidet ved veikontorene i hvert fylke, vil ikke redusert trafikk være noe aktuelt virkemiddel for å nå miljømålene:

— I realiteten er det bortimot utelukket. Jeg tror nok alle veikontorene har lagt inn den samme forventede trafikkveksten i miljøstrategien som i de andre alternativene, sier Løtveit.

Det skal brukes like mye penger på vei innenfor miljøstrategien, men det er mulig å sette av en noe større andel til kollektivfelt, vedlikehold o.l. Valg av hvilke veier som bygges og hvor bilene skal kjøre er andre viktige virkemidler.

— Kan ikke bygge oss ut av problemet

Anders Jordbakke i Naturvernforbundet mener regjeringen må legge fram helt andre virkemidler i NVVP:

— Vi kan ikke bygge oss ut av forurensningsproblemene! De siste tiårenes vekst i biltrafikken har skapt helseskadelig luft og støyplager i byene, selv langt fra de store veiene. Samtidig bidrar biltrafikk til utslipp av klimagassen CO₂ og forurensende NO_x. Så lenge problemet er for mye trafikk, er det ikke godt nok å flytte trafikk og støyskjerme boliger.

Elbilen kommer

Det er teknisk mulig å utvikle elbiler som for alvor kan konkurrere med bensinbiler, konkluderer en ny rapport fra den danske Miljøstyrelsen. Ifølge rapporten vil det i år 2005 vil det være utviklet elbil-batterier til en overkommelig pris som er tre-fire ganger mer effektive enn i dag, skriver Information.

- Negativ genmerking

Sist onsdag ble det klart at EU-kommisjonen vil merke genmodifiserte jordbruksprodukter, men vedtaket får ingen applaus hos Greenpeace. Merkelappen finner du ikke i butikken når du om kort tid skal kjøpe barnemat som kan inneholde genmodifiserte soyabønner.

N&M Bulletin
PER LUND

I forrige uke gikk EU-kommisjonen inn for å merke genmodifiserte jordbruksprodukter som soya-olje og mais. Men kravet til merking gjelder ikke når disse produktene blandes med andre, i for eksempel ferdigmat.

Ordringen skal gå ut på at produkter som blir tillatt markedsført etter en ekspertsjekk, skal merkes med at de «kan inneholde genmodifisert materiale». Problemet er at reglene gir produsentene mulighet til å blande genmodifiserte materialer med vanlige råstoffer uten at kravet til merking henger ved. Soya-

bønner brukes nettopp i blandingsprodukter; de fins i 60 prosent av bearbejdede matvarer.

Vedtaket kan bli bindende, også for Norge, i løpet av en åtte ukers tid. Dette ifølge den danske miljøkommissær Ritt Bjerregaards optimistiske anslag.

I dag er det først og fremst soyabønner fra firmaet Monsanto og mais fra firmaet Ciba-Geigy det gjelder, men hos EU-kommisjonen ligger det hvertfall 11 nye søknader om å markedsføre gen-produkter.

Genmat i Rema-hyllene

Kalle Hesstvedt i Greenpeace sier EU-kommisjonens opplegg ikke hjelper forbrukere som vil

unngå genmat en tøddel, og ser på merkeforslaget som særdeles negativt.

— Dette bereder veien for et lovverk som vil akseptere genmodifiserte matvarer i hyllene hos Rema, Rimi osv som ikke er merket. Disse varene vil være på plass i hyllene om kort tid, kanskje i løpet av et år, sier Hesstvedt. Han mener dette er en lakmestest på at Norge kan være foregangsland utenfor EU. Og EU-tilhengeren Hesstvedt oppfordrer spesielt nei-siden til å vise at Norge kan avslå dette regelverket.

Bondelaget også skeptisk
Også Eli Reistad i Bondelaget er skeptisk til EUs genmerkingsplaner.

— Vi må ha merking som garanterer at for eksempel soya til for ikke inneholder genmodifiserte organismer, sier Reistad.

Førstekonsulent Guri Tveito i Miljøverndepartementet sier at hun foreløpig ikke har mottatt dokumentene om EU-kommisjonens vedtak.

— Men hensikten med merking må jo være at vi vet hva vi får, konstaterer Tveito.

Sagt og skrevet

Håpefull 1

«Et strålende eksempel for andre nyrike! (...) Dessuten er sønnen hans med i Natur og Ungdom.»

Leder i Natur og Ungdom, Silje Schei Tveitdal, kommenterer Jostein Gaarders planlagte fond på 5 millioner kroner for unge miljøvernere til VG.

Håpefull 2

«Og Gaarder er medlem hos oss...»

Steinar Lem i Framtiden i Våre Hender kommenterer Gaarders fond til VG.

Hvilke planer?

«Planer og planer. Det er et flytende begrep. Alle energiselskapene gjør seg planer. Men vi har ikke planer som er kommet så langt at de er klare for konsesjon.»

Gunnar Myrvang, direktør i Statoil, blir spurt av Dagens Næringsliv om Statoil har planer om flere gasskraftverk.

Logisk resonnement

«Vi er nødt til å skille mellom nye og gamle veier. Det er omtrent umulig å komme ned til 30 desibel i alle hus som ligger langs eldre veier.»

Seksjonsleder for luft og transport i Miljøverndepartementet, Tore Killingland, forklarer de nye støyfskriftene til Arbeiderbladet.

Naturens nei

«Eg har aldri sett ei flyndre hoppe opp på land for å diskutere dette med ein tomat.»

Knud-Erik Larsen fra Gastronomisk Institutt i Stavanger om et forsøk på å ta et gen fra en fisk og implantere det i en tomat. Referert i Jordvett.

Hull i ozon-forskriftene

En del materiale som inneholder ozonødeleggende klorfluorkarboner (KFK) blir fortsatt ikke samlet inn. Magne Westerheim ved Norsk Kjøleindustri påpeker enkelte hull i regelverket.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Fortsatt finnes det ikke noe innsamlingssystem for flytebrygger, campingvogner og isolasjonselementer i kjøle- og fryserom, sier Westerheim.

Eli Vike i Statens Forurensningstilsyn (SFT) bekrefter dette.

— Men det er ikke alle kjølerom som inneholder KFK-holdig isolasjonsmateriale. Det ville

blitt veldig dyrt å finne ut hva som inneholder KFK og deretter samle det inn og destruere det, sier hun. Vike sier at utslippene fra disse isolasjonsmaterialene ikke utgjør noen akutt fare, men at det vil slippe ut på sikt. SFT har ikke oversikt over hvor store mengder dette dreier seg om, og dermed hvilken fare dette utgjør for miljøet.

— Vi vil ikke prioritere å kartlegge dette, sier Vike.

▼ fakta

Klorfluorkarboner (KFK)
KFK bryter ned ozonlaget. I 1987 inngikk 35 land en avtale om gradvis kutt i bruken av KFK. I 1995 ble det forbudt å importere KFK-holdige produkter til Norge.

AKZO NOBEL

Thor's Kemiske Fabrikker

FRIONOR

P.b. 195, 1324 Lysaker

NYHET!

Cinderella ECOCAT

Det nye el-toalettet

for boliger, hytter, arbeidsbrakker, båter mm

- Totalt luktfri gjennom benyttelse av katalysator
- Enkel installasjon på lite areal.
B 38,5 H 53 D 58,5 cm
- Kapasitet fra 1 - 9 personer
- Uten vann, ikke kjemikaler eller bark, ingen tanker over eller under gulv, kun utlufting over tak
- Den minimale askemengden er en lukt- og bakteriefri gjødning

Hyttellivmessen
23. - 27. april 1997, Stand 75

KEN-MAR A/S, Meisevæien 9, 1786 Halden
Tel. +47 69 18 45 82, Fax. +47 69 17 55 55, Grøn linje 80 08 45 82

Kalenderen

- 15.—26. april:**
Kurs om bioenergi til oppvarming, Brandbu. Arr.: NVE og opplysningskontoret for energi og miljø, tel. 22 37 90 90.
- 23. april:**
Møte om genteknologi og havbrøk i Tromsø. Arr.: Bioteknologinemda, 22 24 87 92.
- 23. april:**
«Bioenergi i morgendagens energimarked». Seminar i Grimstad. Arr.: Bl.a. Skogselskapet, 37 01 76 05.
- 24.—25. april:**
Konferanse om utfasing av miljøgifter, Bremen, Tyskland. Mer info: Seas At Risk, 55 31 38 51.
- 25.—27. april:**
Konferanse om human genteknologi, Oslo. Arr.: Norsk biologforening, 22 85 46 26.
- 29. april—1. mai:**
Copenhagen Waste & Water'97. Internasjonal miljøkonferanse i København. Arr.: Bl.a. EEA og Miljøstyrelsen.
- 13.—15. mai:**
Internasjonal konferanse om fornybar energi, Linz. Arr.: CFI congress & fair international, +43 - 1- 310 2007.
- 24.—25. mai:**
Vassdragstreff ved Svartangen, befarings til Daleelva. Arr.: Daleelva Venner, 33 11 32 30.
- 31. mai—1. juni:**
Vernegruppa for Tovdalsvassdraget arrangerer treff. Tlf. 37 03 16 95.
- 1.—5. juni:**
Internasjonal konferanse om miljøforurensning og radioaktivitet i Arktis. Avholdes i Tromsø. Arr.: Statens strålevern og AMAP, 22 57 36 36.
- 8.—11. juli:**
Konferanse om energieffektivitet i industrien. New York. Mer info: American Council for an Energy-Efficient Economy, 001 202 429 8873.

VISTA
UTREDNING

VISTA UTREDNING AS
Universitetsgata 22 - 24
0162 OSLO

Telefon: +47 22 33 63 20
Telefax: +47 22 33 63 99
E-postnr: vista@sn.no

- ◆ Miljømål og planlegging
- ◆ Arealbruk og transport
- ◆ Bymiljø og levekår
- ◆ Miljø-økonomi

Øglænd Pionér A.S

P.O.Box 383
Phone (+47) 51 66 01 20 • Telefax (+47) 51 66 07 33

KOPISENTERET
ØIEN I INDERGÅRD AS

Postadr.: Erling Skjeltne gate 2a,
7013 Trondheim
Inngang: Vår Frues gate 2
Telefon 73 81 02 00
Telefax 73 81 34 06

Mobil®

Vi gjør
Norge billigere

DENTOR AS

LÅGAVEIEN 10
POSTBOKS 226, 3251 LARVIK
Telefon 33 18 51 15
Telefax 33 18 27 35

JULIUS
JOHANSEN BOKBINDERI AS
HEDE GATE 8, 0651 OSLO • TELEFON 22 17 00 00 • FAX 22 17 01 46

sparebanken
NOR

Studentkafene og Naturverngruppa
på Universitetet i Oslo samarbeider om
miljøtiltak på kantinene.

Mitsubishi Motors Co

MMC Norge AS ... et selskap i Motor Gruppen
Postboks 43 Risakka, 0516 Oslo
Kontor: Østre Aker vei 62
Telefon: 22 65 14 20
Fax: 22 64 96 99

Norsk Romsenter
NORWEGIAN SPACE CENTRE

I & M
REKLAMEBYRÅ
Apotekergt. 9, 6004 Ålesund

BUSSEN
TRAFIKKREKLAMER

Sjöstjerner, Asteroidea, klasse av pigghuder som har flat, stjerneformet eller femkantet kropp med sugeføtter på undersiden av armene. Munnen sitter midt på undersiden og fører inn til en sekkformet mage. De fleste sjöstjerner er rovdyr som lever av skjell, krabber og andre bunndyr. Noen av artene har så stor regenerasjonsevne at de kan danne en ny stjerne fra en enkelt arm. I norske farvann finnes ca. 40 av ca. 2000 arter.

Sjöstjerner, sjøpinnsvin og kråkeboller tar pulsen på havmiljøet ved å fungere som et slags miljøtermometer. Der de finnes er det sunne omgivelser.

Vi som har vårt virke i tilknytning til havet forstår hvor viktig det er å ta vare på det miljøet som er grobunn for alt liv.

NORGES REDERIFORBUND
Postboks 1452 Vika, 0116 Oslo.
Telefon: 22 40 15 00. Telefax: 22 40 15 15.

VARDINGS TRYKKERI A/S
PB 130
1701 SARPSBORG

Holand Sparebank
BJØRKLANDEN - LØKEN - HEMNES

Norsk Filmtrykk
Flintegaten 8, N-4016 Stavanger, Norway
Tlf: +47 5158 8140

LUMINATOR
SPECIALFIRMA I TEKNISK BELYSNING

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.
Norsk Jernbaneforbund

Lilleborg

**Renovasjon og
Container utleie A/S**

Største produkter i toppklasse
Høy teknologi og solid produkt-
kunnskap!
**MANDAL
CASTINGS A/S**
Buøy - Pb. 173 - N-4501 MANDAL
Telefon: (47) 38 26 22 33
Telefax: (47) 38 26 53 66

Om å finne tonen sammen.

Når mennesker fra ulike fagområder løser
oppgaver sammen, øker muligheten for ny-
tenkning og sunn utvikling.

I Phillips arbeider vi bevisst for å bryte
fastgrodd arbeidsmonstre og å skape
enda bedre resultater. Gjennom åpenhet
og samarbeid bygger vi framtiden. Hos oss
er samspill like viktig, uansett scene.

PHILLIPS PETROLEUM COMPANY NORWAY

Forsikrer seg med solenergi

Internasjonale forsikringsselskap investerer nå i solenergi. Årsaken er frykten for milliardtap som følge av drivhuseffekten.

N&M Bulletin
OLE P. PEDERSEN

Truslene om et forandret klima som følge av utslipp av klimagasser har brakt forsikringsbransjen på miljøbanen. I 1995 kom en rekke større selskap, inkludert det norske Uni Storebrand, med en felles miljøerklæring i samarbeid med FNs miljøprogram.

Nå følges fagre ord opp med penger. Ifølge The Guardian var en rekke internasjonale selskap til stede på et møte i Oxford, hvor det ble slått fast et mål om å få 40 byer til å nytte solenergi til å

skaffe varme og strøm til offentlige bygninger.

— Solenergimarkedet er i ferd med å ta av, og at det var så mange store aktører på det første møtet var en stor inspirasjon, kommenterer leder for Solar Century, Jeremy Leggett. Han var tidligere sjef for klimakampanjen til Greenpeace, men har nå sitt eget energiselskap, som hovedsakelig retter søkelyset mot solenergi i u-land.

Milliardtap

Forsikringsbransjen risikerer store tap som følge av at klimaendringene skaper mer ekstremt

vær; tørke, storm, regntid. Den dyreste naturkatastrofen i form av penger har hittil vært orkanen Andrew, som i 1992 forårsaket skader for 16 milliarder dollar.

Satsingen på solenergi blir reflektert også i Japan, hvor regjeringen nylig har garantert for rundt en milliard kroner i subsidier til solenergiproduksjon. Japan er vert for den internasjonale klimakonferansen i desember i år.

— Norge tenker bare olje

Harald Røstvik i firmaet SunLab er optimist når det gjelder forsikringsbransjens initiativ.

— Initiativet til Solar Century og forsikringsbransjen er uhyre interessant. Her går produsenter, brukere og finansieringsselskaper sammen. Når man investerer i solenergi, betaler man for de neste 20–30 årene

med strøm med en gang. Dermed trengs helt andre finansieringsordninger enn om man kjøper inn olje tre ganger i året, sier Røstvik.

Han tror sammenslutningen av forsikringsbransje og brukere er så mektig, at det kan gi utslag i den kommende klimaavtalen.

— Disse er langt mektigere enn norsk oljeindustri. Her er personer som sitter i mange interessante posisjoner; nært inntil de politikerne som har størst innflytelse på den kommende klimaavtalen, sier Røstvik. Han mener det knapt nytter å diskutere solenergi med norske politikere.

— De har oppfattet situasjonen, men har bestemt seg for å drive med olje. Det nytter ikke å si noe mer, sier Harald Røstvik.

Mer kompost = mindre sykdom

Jordbær, kål og korn kan unngå plantesykdommer når de blir gjødslet med kompost. Det samme gjelder løk, erter og tomater, skriver Jordvett. Det er britiske forskere ved Universitetet i Exeter som

har funnet ut at komposten kan redusere viktige sykdommer med 60–80 prosent.

Forsøkene er gjort i drivhus, og det gjenstår å se om effekten er like god i storskala-forsøk utendørs.

Selger vind i København

Sosialdemokratene i København vil gjerne at innbyggerne skal få tilbud om vindkraft. Innen et par år kan folk i København investere i havvindmøller for bare 4000 kroner, ifølge avisen Information. En planlagt vindmøllepark med 20 vindmøller i området Middelgrunden vil gi strøm nok til to—tre prosent av Københavns totale elforbruk.

En del PCB i transformatorer

Det finnes stadig tolv tonn av miljøgiften PCB i kraftkondensatorer og transformatorer i Norge.

Ifølge Statens forurensningstilsyn, som har gjennomført en undersøkelse innen kraftbransjen, er de tolv tonnene bare to—tre prosent av den totale PCB-mengden som var antatt brukt i bransjen. I 1993 startet en utfasingsplan, og avfallet, til sammen 1339 tonn, ble eksportert til andre land for destruksjon.

De bedriftene som fortsatt sitter på PCB i sine lagre, skal levere dette til myndighetene i løpet av året.

UNION
— et godt papir

Kjell's markiser
TOTALLEVERANDØR I SOLSKJERMING